https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 29.01.2026

Kamoliddinov Jasurbek Jamoliddin o‘g‘li
Farg‘ona davlat universiteti, 1-bosqich talabasi
E-mail: kamoliddinovjasurbek1@gmail.com

YASHIL ENERGIYA VA BARQAROR RIVOJLANISH

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekistonning yashil energetika sohasida olib borayotgan islohotlari, barqaror rivojlanish tamoyillari va energetik xavfsizlikni ta’minlash bo‘yicha ustuvor yo‘nalishlar tahlil qilingan. O‘zbekiston-2030 strategiyasida belgilangan vazifalar asosida qayta tiklanuvchi energiya manbalarini kengaytirish, uglerod chiqindilarini kamaytirish hamda iqtisodiyotni ekologik transformatsiya qilishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Tadqiqot jarayonida statistik taqqoslash, kontent tahlil va me’yoriy-huquqiy hujjatlar tahlili metodlari qo‘llanilgan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, respublikada quyosh va shamol energetikasini rivojlantirish bo‘yicha so‘nggi yillarda salmoqli yutuqlarga erishilgan bo‘lib, ushbu jarayonning jadallashuvi yaqin yillarda energetik mustaqillik ko‘rsatkichlarini keskin oshirishi kutilmoqda. Maqola yakunida yashil energetika bo‘yicha takliflar, istiqboldagi vazifalar va amaliy mexanizmlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: yashil energetika, barqaror rivojlanish, energetik xavfsizlik, O‘zbekiston-2030, qayta tiklanuvchi energiya manbalari.

KIRISH

Bugungi globallashuv va texnologik o‘zgarishlar davrida mamlakatlarning iqtisodiy taraqqiyoti ko‘p jihatdan energiya barqarorligiga bog‘liq bo‘lib qoldi. Jahon hamjamiyatida energiya iste'molining ortishi, an’anaviy yoqilg‘i zaxiralarining qisqarishi va ekologik muammolarning kuchayishi natijasida yashil energetika konsepsiyasi strategik ahamiyat kasb etmoqda. O‘zbekiston ham ushbu global jarayonda faol ishtirok etib, energetika tizimini modernizatsiya qilish, qayta

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 29.01.2026

tiklanuvchi manbalar ulushini oshirish hamda iqtisodiyotni “yashil yo‘l”ga o‘tkazish bo‘yicha tizimli ishlarni amalga oshirmoqda.

O‘zbekiston–2030 strategiyasi davlatning ekologik barqarorlikka erishish va uglerod neytralligiga intilishida asosiy dasturilamal hujjat bo‘lib xizmat qilmoqda. Mazkur strategiyada 2030-yilgacha energiya ishlab chiqarishda qayta tiklanuvchi manbalarning ulushini keskin oshirish, atmosferaga chiqariladigan zararli gazlarni kamaytirish va energiya samaradorligini oshirish bo‘yicha aniq vazifalar belgilangan.

Maqolaning maqsadi – O‘zbekistonda yashil energetika sohasining rivojlanish tendensiyalari, mavjud imkoniyatlar va strategik ustuvor yo‘nalishlarni ilmiy asosda o‘rganishdir. Shuningdek, tadqiqot davomida yashil energetikaning iqtisodiy va ekologik ahamiyati, mavjud muammolar hamda ularni bartaraf etish mexanizmlari tahlil qilinadi.

METODLAR

Tadqiqot jarayonida mavzuga oid ilmiy manbalar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari, mahalliy statistik ma’lumotlar va O‘zbekiston Respublikasining normativ-huquqiy hujjatlari asos qilib olindi. Maqola quyidagi ilmiy metodlarga tayanadi:

1. Statistik tahlil — energiya ishlab chiqarish va iste'molining hozirgi holati, qayta tiklanuvchi manbalar ulushi hamda so‘nggi yillardagi o‘sish ko‘rsatkichlari o‘rganildi.

2. Taqqoslash metodi — O‘zbekiston tajribasi mintaqadagi boshqa davlatlar energetika siyosati bilan qiyoslab baholandi.

3. Kontent tahlil — O‘zbekiston–2030 strategiyasi, Energetika vazirligi ma’lumotlari va xalqaro reytinglardagi ko‘rsatkichlar o‘rganildi.

4. Tizimli yondashuv — yashil energetikaning texnik, iqtisodiy va ekologik omillari o‘zaro bog‘liqlikda tahlil qilindi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 29.01.2026

Mazkur metodlar tadqiqot mavzusining dolzarbligini chuqur ochib berish, aniq ilmiy xulosalar chiqarish va takliflar ishlab chiqish imkonini berdi.

NATIJA VA TAHLIL

1. O‘zbekistonda yashil energetika rivojlanishining hozirgi holati

So‘nggi yillarda respublikada qayta tiklanuvchi energiya manbalarini jadal rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylandi. Xususan, yirik quyosh elektr stansiyalari, shamol parklari, biogaz qurilmalari va kichik GES Energetika infratuzilmasining modernizatsiyasi respublikaning energiya mustaqilligini ta’minlashga xizmat qilmoqda.

O‘zbekiston quyosh nurlanishi bo‘yicha dunyodagi eng qulay hududlardan biri hisoblanadi. Yiliga o‘rtacha 300 kun quyoshli ob-havo kuzatilishi mamlakatda quyosh energetikasini rivojlantirish uchun katta imkoniyat yaratadi. Shuningdek, Qoraqalpog‘iston, Buxoro va Navoiy viloyatlari shamol energetikasi bo‘yicha istiqbolli hududlar sifatida e’tirof etilgan.

Yashil energiya konsepsiyasi bugungi global iqlim o‘zgarishi, tabiiy resurslarning kamayishi va ekologik xavflarning kuchayishi sharoitida davlatlar rivojlanish strategiyasining ajralmas va ustuvor yo‘nalishiga aylanib bormoqda. Barqaror rivojlanishning asosiy tamoyillaridan biri bo‘lgan ekologik xavfsizlikni ta’minlash aynan qayta tiklanuvchi energiya manbalarini keng joriy etishni talab etadi. Quyosh, shamol, biomassa va geotermal energiya kabi resurslar atrof-muhitga zarar yetkazmasdan energiya ishlab chiqarish imkonini beradi. Shu sababli ham XXI asrda iqtisodiy o‘sishga zarar yetkazmagan holda ekologik muvozanatni saqlash uchun yashil energiya strategik yechim sifatida e’tirof etilmoqda.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 29.01.2026

O‘zbekiston ham ushbu jarayonning faol ishtirokchisidir. So‘nggi yillarda mamlakatda energetika tizimini modernizatsiya qilish, yonilg‘i-energetika balansini diversifikatsiya qilish va uglerod chiqindilarini kamaytirish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda. “O‘zbekiston–2030” strategiyasida qayta tiklanuvchi energiya ulushini oshirish, energiya samaradorligini yaxshilash, quyosh va shamol stansiyalarini qurishni jadallashtirish bo‘yicha aniq vazifalar belgilangan. Bu esa barqaror iqtisodiy o‘sish bilan bir qatorda ekologik xavfsizlik va energiya mustaqilligini ta’minlashga xizmat qiladi.

2. Yashil energetikaning iqtisodiy ahamiyati

Qayta tiklanuvchi energiya manbalariga o‘tish faqat ekologik emas, balki iqtisodiy ustunliklarga ham ega. Jumladan:

– energiya importiga qaramlik kamayadi;

– yangi ish o‘rinlari yaratiladi;

– energetika tizimining barqarorligi oshadi;

– ishlab chiqarish tannarxi pasayadi;

– xorijiy investitsiyalar jalb qilinadi.

Shuningdek, yashil energetika infratuzilmasi energetik xavfsizlikni mustahkamlaydi va iqtisodiyotni global talablar bilan uyg‘unlashtiradi.

3. Ekologik samaradorlik

Qayta tiklanuvchi manbalar yordamida ishlab chiqarilgan energiya atmosferaga chiqariladigan karbonat angidrid miqdorini sezilarli kamaytiradi. Bu O‘zbekistonning uglerod neytralligiga erishish maqsadlari bilan bevosita bog‘liq. Yashil energetika loyihalarining kengayishi ekologik muvozanatni saqlash, havo sifatini yaxshilash va aholining sog‘lig‘iga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 29.01.2026

4. Mavjud muammolar

Yutuqlarga qaramay, sohada bir qator muammolar mavjud:

– texnologik jihozlarning importga bog‘liqligi;

– malakali mutaxassislar yetishmasligi;

– ba’zi hududlarda infratuzilma tayyor emasligi;

– investitsion jarayonlarning sekinligi;

– energiya uzatish tizimining eskirganligi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish bo‘yicha kompleks yondashuv talab etiladi.

MUHOKAMA

Yashil energetika bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar O‘zbekistonning uzoq muddatli barqaror rivojlanish yo‘lida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Mamlakatning geografik joylashuvi, tabiiy resurslari va iqlim sharoiti qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanish imkonini beradi. Shu bilan birga, sohadagi jarayonlarni tezlashtirish uchun mahalliy kadrlar tayyorlashni kengaytirish, ilmiy-tadqiqot markazlari faoliyatini kuchaytirish va texnologik innovatsiyalarni qo‘llash zarur.

Shuningdek, aholining energiya samaradorligi madaniyatini oshirish, xonadonlarda kichik quyosh panellarini joriy qilish, sanoat korxonalarida ekologik me’yorlarga rioya etishni kuchaytirish muhim omillardan biridir. Yashil iqtisodiyotga o‘tish nafaqat energetika tizimini, balki transport, qishloq xo‘jaligi, qurilish va kommunal sohalarni ham qamrab olishi kerak.

XULOSA

Yashil energetika O‘zbekistonning kelajakdagi iqtisodiy rivojlanishi va ekologik barqarorligini ta’minlashda asosiy omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. Tadqiqot

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 29.01.2026

natijalari shuni ko‘rsatadiki, respublikada qayta tiklanuvchi energiya ulushi yil sayin ortib bormoqda, jumladan quyosh va shamol energetikasi bo‘yicha yirik loyihalar hayotga tatbiq etilmoqda. Shu bilan birga, mavjud muammolarni hal etish uchun ilmiy yondashuv, texnologik yangiliklar, investitsion qo‘llab-quvvatlash va kadrlar salohiyatini oshirish muhim ahamiyatga ega.

Kelgusida O‘zbekistonning yashil energetika bo‘yicha mintaqadagi yetakchi davlatga aylanish imkoniyati juda yuqori. Buning uchun davlat siyosati, ilm-fan, ta’lim va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish talab etiladi.loyihalari bosqichma-bosqich ishga tushirilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar .

1. International Energy Agency (IEA). Renewables 2023: Analysis and forecast to 2028. Paris, 2023.

2. United Nations. Sustainable Development Goals Report 2023. New York, UN Publishing.

3. IPCC. Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change, Cambridge University Press, 2022.

4. World Bank. Green Growth Opportunities for Central Asia. Washington DC, 2021.

5. Asian Development Bank. Energy Transition in Central Asia: Current Trends and Future Scenarios, Manila, 2022.

6. O‘zbekiston Respublikasi Energetika vazirligi. Qayta tiklanuvchi energiya manbalari bo‘yicha hisobot, Toshkent, 2023.

7. Zafarov, Sh., & Rahmonov, I. “O‘zbekistonda yashil energetika rivojlanishi istiqbollari”. Oliy ta’lim ilmiy jurnali, 2022.

8. Soliyev, A. Energiya tejovchi texnologiyalar va ularning amaliy qo‘llanilishi. Toshkent: Fan, 2021.

9. European Commission. Green Transition Policy Review. Brussels, 2023.

10. Nazarov, B. “Barqaror rivojlanish va ekologik xavfsizlikning ilmiy asoslari”. Ekologiya va Hayot, 2020.